

Broedvogelinventarisaties in 2007

Frank van Groen

Leuke ontwikkeling in de parken is het verschijnen van drie territoria van Bosrietzanger in Frankendael

In 2007 werden zoals de laatste jaren gebruikelijk in verschillende gebieden broedvogels geteld. De resultaten uit maar liefst zeventien telgebieden staan vermeld in Tabel 1. Voor de resultaten uit 2005 en 2006 wordt verwezen naar eerder verschenen artikelen in dit blad (Louwe Kooijmans, 2006 en 2007). Ten opzichte van 2006 is de Czaar Peterbuurt afgevalen als inventarisatiegebied. Eendrachtspark, Erasmuspark, Gerbrandypark, Nellestein, Botshol en Diemerbos zijn nieuw in het overzicht. Alle gebieden werden geïnventariseerd volgens de BMP-A methode van SOVON (Van Dijk, 2004).

In de zeventien telgebieden zijn in 2007 van 96 vogelsoorten één of meer territoria vastgesteld. Uit het overzicht blijkt dat de Merel de talrijkste soort is (378), op de voet gevolgd door de Kokmeeuw (347 paar in Botshol) en Winterkoning (303). Andere algemene soorten die boven de 200 territoria uitkomen zijn - in aflopende volgorde van aantal - Wilde Eend, Houtduif, Aalscholver (Botshol), Meerkoet en Koolmees. Acht soorten komen in alle plots voor als broedvogel: Wilde Eend, Meerkoet, Houtduif, Winterkoning, Heggenmus, Merel, Pimpelmees en Koolmees.

De onderzochte gebieden kunnen worden beschouwd als een dwarsdoorsnede van de Amsterdamse regio op het gebied van broedvogels. Hierbij gelden wel enkele beperkingen.

In vergelijking met het grote oppervlakte bebouwd gebied in Amsterdam zijn de plots in het stedelijk gebied duidelijk ondervetegenwoordigd en de parken oververtegenwoordigd. Grote delen van het stedelijk gebied zijn marginaal biotoop voor veel vogels. Hier komen veel vogelsoorten niet tot broeden en algemene soorten halen hier vaak maar lage dichtheden. In dit overzicht staan geen plots uit het agrarische gebied rond de stad, zoals Waterland en de polders ten zuiden van Amsterdam. Hierdoor komen de weidevogels er qua aantal bekaaid vanaf. De cijfers uit de tabel geven een aardig beeld van de Amsterdamse broedvogelbevolking dat gezien het voorgaande hier en daar enigszins geflatteerd uitvalt.

Grofweg zijn de onderzochte telgebieden onder te verdelen in drie regio's: de parken, het stedelijk gebied en het landelijk gebied. Zoals te verwachten zijn de plots in het stedelijk gebied duidelijk soortenarmer (41 soorten, gemiddeld 26 soorten) dan de plots in de parken (63 soorten, gemiddeld 30 soorten) en die het in landelijk gebied (83 soorten, gemiddeld 50 soorten). De plots in het landelijk gebied zijn dus duidelijk het soortenrijkst.

Parken

Leuke ontwikkeling in de parken is het verschijnen van drie territoria van Bosrietzanger in Frankendael. Soorten die alleen in de parken zijn vastgesteld zijn Muskuseend, Tafeleend, Sperwer, Alexanderparkiet, Goudhaan, Zwarte Mees, Boomklever en Appelvink.

Stedelijk gebied

Soorten die gebonden zijn aan bebouwing worden vooral hier aangetroffen. Het gaat om Stadsduif, Huismus, Gierzwaluw, Huiszwaluw, en Zwarte Roodstaart. De drie laatstgenoemde soorten werden in 2007 exclusief in het Oostelijk Havengebied aangetroffen als broedvogel. De afname van de Huismus lijkt nog niet tot stilstand gekomen (indexcijfer=84).

Landelijk gebied

Het Diemerpark en de Lutkemeerpolder zijn voor een deel vrij recent heringericht. Door vegetatiesuccessie in deze gebieden nemen tal van zangvogelsoorten er nu snel toe. Maar liefst 30 soorten werden alleen in het landelijk gebied vastgesteld als broedvogel.

Exoten

Bijna 10% van de vastgestelde soorten kan min of meer als exoot worden beschouwd. Het gaat om Heilige Ibis, Soepgans, Nijlgans, Soepeend, Muskuseend, Fazant, Stadsduif, Halsbandparkiet en Alexanderparkiet.

Het voorkomen van de Heilige Ibis als broedvogel is vrij uniek. Deze soort broedde in Nederland behalve in Botshol in 2007 alleen bij Alphen aan de Rijn (zeven nesten van vrij vliegende paren) en in Limburg bevond zich in de buurt van Nederweert één nest (SOVON Nieuws, dec. 2007). Het territorium van de Alexanderparkiet in het Oosterpark betreft een nieuwe vestiging. Deze soort lijkt zich langzaam uit te breiden in de Amsterdamse regio. Er worden inmiddels tientallen Alexanderparkieten op de slaappleafts gezien, vaak tussen de Halsbandparkieten. De soort broedt tevens in het Vondelpark en in het Beatrixpark.

Rode Lijst

Achtien van de vastgestelde soorten komen voor op de Rode Lijst, bijna 20% van het totale aantal vastgestelde soorten. De Huismus is met 54 territoria de talrijkste van deze groep, gevolgd door Huiszwaluw (27 nesten, één kolonie). Ook de Koekoek doet het met 16 territoria goed in de Amsterdamse regio.

Negen Rode Lijstsoorten komen voor in de Lutkemeerpolder: Patrijs, Tureluur, Veldleeuwerik, Boerenzwaluw, Gele kwikstaart, Grauwe Vliegenvanger, Huismus, Ringmus en Kneu. Het betreft hier echter slechts 18 territoria in totaal. Verder scoren Diemerpark en Botshol goed met elk zes Rode Lijstsoorten; Diemerpark met Roerdomp, Koekoek, Nachtegaal, Spotvogel, Matkop, Kneu en Botshol met Zwarte Stern, Koekoek, Snor, Spotvogel, Grauwe Vliegenvanger en Matkop. Het Diemberbos (Koekoek, Groene Specht, Spotvogel en Matkop) en Westgaarde (Koekoek, Groene Specht, Nachtegaal en Grauwe Vliegenvanger) herbergen elk vier Rode Lijstsoorten. Het gebied met het hoogste aantal territoria van soorten van de Rode Lijst is het Oostelijk Havengebied (67), dankzij kolonies van Huiszwaluw en Huismus.

Amsterdamse index

Van twaalf gebieden zijn uit zowel 2006 als 2007 gegevens beschikbaar. Het gaat om Flevopark, Frankendael, Hortus Et Wertheimpark, Oosterpark, Rembrandtpark, Westgaarde, De Mirandabad, Oostelijk Havengebied, Polderweggebied, Botshol, Diemerpark en Lutkemeerpolder. Om te onderzoeken in hoeverre vogels toe- of afnemen is een index opgesteld voor soorten die in één van beide jaren minimaal tien territoria hadden in deze twaalf gebieden samen. Het jaar 2006 is op 100 gesteld. Van 58 soorten is een indexcijfer berekend. In de Lutkemeerpolder zijn in 2007 van meer soorten gegevens verzameld dan in 2006. Hiermee is rekening gehouden bij het opstellen van de index.

Het hoogste indexcijfer wordt gevonden bij de Lepelaar, dankzij de toename van 11 naar 24 in

Rode Lijstsoort de Grauwe Vliegenvanger broedt in Botshol, Lutkemeer en Westgaarde

Botshol. Grootste daler is de Snor (van 20 naar 10, vnl. in Botshol).

Andere opvallende stijgers (indexcijfer hoger dan 150) zijn Kuifeend, Bosrietzanger, Kleine Karekiet, Tuinfluiter, Fitis en Groenling, allen in het Diemerpark.

Opvallende dalers (indexcijfer lager dan 75) zijn Blauwe Reiger (leegloop Frankendael), Kokmeeuw (afname in Botshol van 572 naar 342 paar), Witte Kwikstaart (afname Diemerpark), Sprinkhaanzanger (Botshol en Diemerpark) en Gaai.

Het zou mooi zijn indien broedvogelgegevens van in dit overzicht ontbrekende gebieden en/of jaren beschikbaar komen. In een volgende versie van dit overzicht kan de index dan wellicht berekend worden met gegevens uit meer gebieden. Gebaseerd op meer gegevens zal de Amsterdamse index aan betrouwbaarheid winnen.

Tellers die hun gegevens nog niet aan SOVON hebben doorgegeven worden hierbij opgeroepen dat alsnog te doen. De gegevens worden door SOVON gebruikt bij de vaststelling van landelijke indexen. Voor een aantal (algemenere) soorten is het mogelijk regionale indexen of indexen per biotoop te berekenen. Vanwege het feit dat in stedelijk gebied relatief weinig proefvlakken liggen zijn juist ook deze gegevens van extra belang. Het beschikbaar zijn van gegevens van een paar plots meer of minder kan het verschil maken tussen het wel of (net) niet kunnen berekenen van betrouwbare indexen voor de urbane regio.

Hopelijk is dit overzicht een (extra) stimulans voor alle tellers om ook in het voorjaar van 2008 er weer op uit te trekken en de vaste telgebieden opnieuw te inventariseren. Mensen die graag willen deelnemen aan broedvogelinventarisaties kunnen een keer met een ervaren teller meelopen of een keer mee doen aan een cursus om hun veldkennis op niveau te brengen. Vooral de kennis van de zang van de relevante vogelsoorten is essentieel om te komen tot betrouwbare inventarisatiesu Itaten.

Dankwoord

De volgende personen hebben meegewerkt aan de inventarisaties, waarbij de afkortingen verwijzen naar die in de kop van de tabel: Anne van Echtelt (AE), Auke Jansen (AJ), Bas den Herder (BH), Ben Daemen (BD), Cathy Wiersema (CW), Floor Smal (FS), Frank van Groen (FvG), Frans de Kruif (FK), Hester Schoute (HS), Jan van Blanken (JvB), Jan Brandenburg (JB), Jan Timmer (JT), John van der Woude (JvdW), Manuel Segond von Banchet (MS), Marianne Loeber (ML), Merijn van Leeuwen (MvL), Petra Snijder (PS), Philipp Derks (PD), Rob Baars (RB), Silvan Laan (SL), Tanja Wit (TW), Teun van Dijk (TvD), Wendy Bach Kolling (WBK) en Zweitse Scheringa (ZS).

Literatuur

Van Dijk, A.J. 2004. Handleiding Broedvogel Monitoring Project (broedvogelinventarisaties in proefvlakken). SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

Louwe Kooijmans, J. 2006. Broedvogelinventarisaties in 2005. De Gierzwaluw jg. 44 (1): 12-13.

Louwe Kooijmans, J. 2007. Broedvogelinventarisaties in 2006. De Gierzwaluw jg. 44 (4): 8-13.

SOVON Nieuws. December 2007. SOVON Vogelonderzoek Nederland, jg. 20 (4).

Tabel 1. Resultaten broedvogelinventarisaties Amsterdamse regio 2007

* = Rode Lijstsoort

x = wel broedvogel, maar niet geteld

	gebied	parken								
		Eendrachts- park (PD)	Erasmus- park (PD)	Flevopark (BD)	Franken- dael (AJ)	Gerbrand- dypark (PD)	Hortus & Wertheim- park (JT,MS)	Oosterpark (BD,HS, WBK)	Rembrandt- park (TvD)	West- Gaarde (JvB)
1	Dodaars									
2	Fuut	7		1		1		3		
3	Aalscholver									
4	Roerdomp*									
5	Blauwe Reiger			47	26					
6	Heilige Ibis									
7	Lepelaar									
8	Knobbelzwaan	1		1						
9	Grauwe Gans									
10	Soepgans						1			
11	Nijlgans			1	2	2		2	1	
12	Bergeend									
13	Krakeend	5	1	1	1	1			1	
14	Wilde Eend	18	x	35	7	4	7	30	33	15
15	Soepeend	1		14	8		4	28	3	1
16	Muskuseend				1					
17	Krooneend									
18	Tafeleend							1		
19	Kuifeend		1			4				
20	Bruine Kiekendief									
21	Havik									1
22	Sperwer				1			1		1
23	Buizerd									2
24	Patrijs*									
25	Fazant			1						
26	Waterral									
27	Waterhoen	12	x	10	16	5		6	12	3
28	Meerkoet	20	x	17	12	11	3	8	19	10
29	Scholekster									
30	Kleine Plevier									
31	Kievit									
32	Tureluur*									
33	Zwartkopmeeuw									
34	Kokmeeuw									
35	Zwarte Stern*									
36	Stadsduif			5	13			16		
37	Holenduif			3	3	1		3	5	1
38	Houtduif	24	x	21	14	12	4	31	58	8
39	Turkse Tortel	1			2		1			2
40	Halsbandparkiet			6	4	x	2	6	7	1
41	Alexanderparkiet							1		
42	Koekoek*			1						1
43	Bosuil	1								
44	Gierzwaluw									
45	Ijsvogel									
46	Groene Specht*			1						1
47	Grote Bonte Specht	3	1	4	1	1		2	7	4
48	Veldleeuwerik*									

stedelijk gebied				landelijk gebied				Totaal	Index 2007 (index 2006=100)
De Mirandabad e.o. (ZS,FS)	Nellestein (JB)	Oostelijk Haven- Gebied (BD)	Polderweg- gebied (FvG)	Botshol (JvdW)	Diemberbos (AE,FK,BH, TW,PS, CW,ML)	Diemerpark (MvL,RB,SL)	Lutkemeer- polder (JvB)		
						7	3	10	125
1	1	7	2	14		7	3	47	106
				240				240	117
				3		1		1	
				4				4	64
				24				24	218
	1	1			1	2	1	8	
				147	8	19		174	141
			1		1			3	
				5	1			14	110
						2	3	5	
		1		3	5	14	6	39	79
7	1	17	3	8	27	23	24	259	96
1	3	10	3			1	x	77	124
								1	
				1		2		3	
								1	
	1			4	4	18	3	35	192
				1				1	
				4				5	
								3	
				6	2			10	
							1	1	
				5		8		14	93
				2		2		4	
1	1		2	3	1	17	x	89	127
8	7	27	6	32	7	31	x	218	102
					1	1	2	4	
							2	2	
							14	14	140
							3	3	
				1				1	
				347				347	61
				14				14	127
5	3	4	36					82	104
				1				17	89
13	37	10	14	4	2	4	x	256	106
1	3		3				1	14	90
		1	1			2		30	94
								1	
				8	1	5		16	115
				1				2	
		24						24	114
						2		2	
1					1			4	
1			1	3	3	6	1	39	107
							2	2	

	gebied	parken								
		Eendrachts- park (PD)	Erasmus- park (PD)	Flevo- park (BD)	Franken- dael (AJ)	Gerbran- dypark (PD)	Hortus & Wertheim- park (JT,MS)	Oosterpark (BD,HS, WBK)	Rembrandt- park (TvD)	West- Gaarde (JvB)
49	Boerenzwaluw*									
50	Huiszwaluw*									
51	Boompieper									
52	Gele Kwikstaart*									
53	Witte Kwikstaart									1
54	Winterkoning	34	x	33	13	12	3	20	37	37
55	Heggenmus	x	x	9	4	x	1	5	4	9
56	Roodborst	7	1	16	3	1	1	5	17	45
57	Nachtegaal*									1
58	Blauwborst									
59	Zwarte Roodstaart									
60	Merel	37	x	33	11	x	3	32	89	34
61	Zanglijster	5	2	8	3	1	1	4	7	7
62	Sprinkhaanzanger			1						
63	Snor*									
64	Rietzanger			1						
65	Bosrietzanger			4	3					
66	Kleine Karekiet			8	3					
67	Spotvogel*									
68	Braamsluiper									1
69	Grasmus			1						
70	Tuinfluit			3					4	2
71	Zwartkop	4	2	14	2	2		2	9	15
72	Tjiftjaf	10	3	15	5	4	1	3	15	14
73	Fitis			6				1		1
74	Goudhaan									2
75	Gr. Vliegenvanger*									1
76	Baardman									
77	Staatmees	1		3			1	3	3	6
78	Matkop*									
79	Zwarte Mees			1						
80	Pimpelmees	x	x	14	7	x	3	12	13	18
81	Koolmees	x	x	20	11	x	3	23	21	30
82	Boomklever			4						1
83	Boomkruiper	6	1	5	4	3	2	9	3	4
84	Gaai	1	1	2	1			1	1	3
85	Ekster	10	1	12	6	4	2	9	20	9
86	Kauw			1	6		1	7		
87	Zwarte Kraai	6	1	10	4	2		9	6	3
88	Spreeuw						1	2		
89	Huismus*			1						
90	Ringmus*									
91	Vink	8	1	3	4	1	1	1	6	11
92	Groenling			7	1			1		1
93	Putter			1				1		1
94	Kneu*									
95	Appelvink									1
96	Rietgors			1						
	Aantal territoria	222	16	406	202	72	46	282	406	311
	Aantal soorten	26	21	46	33	24	21	31	28	42

	stedelijk gebied				landelijk gebied				Totaal	Index 2007 (index 2006=100)					
	De Mirandabad e.o. (ZS,FS)	Nellestein (JB)	Oostelijk Haven- Gebied (BD)	Polderweg- gebied (FvG)	Botshol (JvdW)	Diemerbos (AE,FK,BH, TW,PS, CW,ML)	Diemerpark (MvL,RB,SL)	Lutkemeer- polder (JvB)							
									1	1					
			27							27	84				
				6						6					
									1	1					
			1	1	1			1	2	7	58				
	6	27	1	12	x	27		41	x	303	103				
	3	11	3	4	x	5		12	4	74	96				
	5	10		1	x	13		1	x	126	107				
								6		7					
								2		17	9	30	122		
			1								1				
	18	51	18	18	x	19		15	x	378	99				
	1	4		1	5	7		6		62	93				
					4	4		9		18	74				
					10					10	50				
					72	3		22	3	101	118				
					7	9		28	14	65	151				
		2			x	6		99	34	152	157				
					1	2		4		7					
					1					2					
					2	3		41	8	55	144				
					x	13		30	1	53	154				
	2	11		3	x	20		18	1	105	89				
	3	18		3	x	16		18	x	128	117				
					x	33		57	2	100	155				
										2					
										3					
										1					
										1					
										23	81				
										2					
										4					
										1					
	9	31	9	4	9	7		9	x	145	94				
	8	48	11	12	x	9		10	x	206	116				
										5					
	4				2	5			1	2	49	89			
		1				5		2	3	21	67				
	5	13	5	3				1	8	2	108	103			
	9	1								1	25	104			
	2	5	5	3	4	2		7		69	100				
		2	3							2	x	12	91		
		11	40	2						4	58	84			
										4	4				
	4	3			x	8		3		54	83				
		1			3	2		12	3	31	180				
					3	2		6	3	17	77				
										11	1	12	122		
										1					
						26		3	23	7	60	97			
	118	308	229	146	1058	281		697	172	4972					
	24	28	23	28	58	40		54	48	96	58				